

Несколькими единицами (6 фразеологизмов/12,8%) представлены следующие события исследуемого периода: сопротивление зарождавшегося протестантизма господству католической церкви (*über etw. katholisch werden* 'сойти с ума от чего-л.', *katholisch daherreden* 'нести околесицу/ахинею'), чума (*die Zeit des großen Sterbens* 'время великого мора', *die Kränke kriegen wegen etw.* 'родимчик (падучая) хватает из-за чего-л. '), военные столкновения (*dem (Land)frieden nicht trauen* 'не доверять мнимому спокойствию': начиная с XI века определенный день недели, по указанию кайзера, считался днем мира (*Landfrieden*) во многих землях империи, но после Тридцатилетней войны даже кайзеровское войско не могло обеспечить такой мир [6, с. 410]), гуситское движение (*wie aus der Pistole geschossen* 'мгновенно, молниеносно'; слово *Pistole* произошло от чешского *píšťal* 'пушка, которую волокли всадники', впервые использованную гуситами [Там же, с. 479]).

Более пяти веков отделяют нас от темного Средневековья, таящего еще много загадок; проведенное исследование помогает проникнуть в некоторые из них.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Германское право [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vehi.net/brokgauz/all/027/27561.shtml>. – Дата доступа : 27.01.15.
2. Müller, H. Schlaglichter der deutschen Geschichte / H. Müller. – Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 1986. – 456 S.
3. Deutschland-im-mittelalter [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.deutschland-im-mittelalter.de>. – Дата доступа : 27.01.15.
4. Duden : in 12 Bänden ; das Standardwerk zur deutschen Sprache / Hrsg. vom Wissensehftlichen Rat der Dudenredaktion : G. Drosdowski. – [Ausg. in 12 Bd.]. – Mannheim : Dudenverl. NE. – Bd. 11. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. – 1992. – 864 S.
5. Бинович, Л.Э. Немецко-русский фразеологический словарь / Л.Э. Бинович, Н.Н. Гришин ; под ред. Малиге-Клаппенбах и К. Агрикола. – 2-е изд., исправл. и доп. – М. : Рус. яз., 1975. – 656 с.
6. Krüger-Lorenzen, K. Deutsche Redensarten und was dahinter steckt / K. Krüger-Lorenzen. – München : Wilhelm Heyne Verl., 2002. – 860 S.

С.В. МІЛАЧ

Брэст, БрДУ імя А.С. Пушкіна (Беларусь)

ВОПЫТ ЯК СЕМАНТЫЧНЫ КАМΠΑНАЕНТ ФАУНІСТЫЧНЫХ ФРАЗЕАЛАГІЗМАЎ БЕЛАРУСКАЙ І НЯМЕЦКАЙ МОЎ (ДА ХАРАКТАРЫСТЫКІ АСОБЫ)

Фразеалогія беларускай і нямецкай моў налічвае вялікую колькасць фразеалагічных адзінак (ФА) са значэннем інтэлектуальных здольнасцей чалавека. Названая група шырока прадстаўлена ў фауністычнай фразеа-

логіі абедзвюх моў і адрозніваецца развітай сістэмай значэнняў. Такія ФА характарызуюць чалавека адносна яго разумовых здольнасцей, назапашаных ведаў і інтэлектуальнага стану. Аб'ектам дадзенага даследавання з'яўляюцца фаўністычныя фразеалагізмы, што абазначаюць аб'ём, колькасць ведаў, дасведчанасць, вопытнасць чалавека ў якім-небудзь пытанні.

У гэтай групе пераважаюць фразеалагізмы мадэлі «атрыбутыўны кампанент + назоўнік-заонім». Зразумела, што больш дасведчаным з'яўляецца стары звер, які добра арыентуецца ў сітуацыі, раз зноў і зноў уцякае ад сабак і куляў паляўнічага. Таму ў ролі атрыбутыўнага кампанента выступаюць прыметнікі *стары (немалады)* і дзеепрыметнікі *біты, стрэляны* (у беларускай мове): *біты воўк* разм., *стары кот* 'вопытны, бывалы чалавек'; *стрэляна яптушка* разм., *стрэляны верабей* разм., *стары верабей* разм., *стрэляны воўк* разм., *стары воўк* разм. 'вельмі вопытны, спрактыкаваны чалавек'; *ein alter Hase* разм. 'вопытны спецыяліст, які добра разбіраецца ў сваёй справе; стрэляны верабей' (літар.: стары заяц); *ein alter Fuchs* 'вопытны чалавек, які ведае ўсе тонкасці і прыёмы сваёй прафесіі, стары, дасведчаны работнік' (літар.: стары ліс); *alter Hirsch* 'бывалы, вопытны ў якой-н. дзейнасці' (літар.: стары алень); *kein heuriger Hase sein* разм. 'быць вопытным чалавекам, разбірацца ў чым-н.; не быць навічком' (літар.: не быць зайцам сёлетняга роду). Этымалагічна да гэтай групы прымае ФА *mit allen Hunden gehetzt sein* разм. фам. 'быць вопытным, хітрым, бывалым, пранырлівым, быць прайдзісветам, ведаць усе шчыліны; быць стрэлянай птушкай' (літар.: быць зацкаваным усімі сабакамі). Вялікі аб'ём ведаў, спрактыкаванасць характарызуюць таксама ФА беларускай мовы *марскі воўк* разм. адабр. 'бывалы, вопытны марак'; *сабаку з'еў (-ла, -лі)* на чым, у чым. разм. часцей адабр. 'набыў вялікі вопыт, навык у якой-н. справе' і кампазіт нямецкай мовы *Seebärm* разм. жарт. '(стары) вопытны марак' (літар.: марскі мядзведзь).

Для абазначэння добрага спецыяліста, майстра, які разбіраецца ў сваёй справе, выкарыстоўваюцца ФА *і да зайца стралец і да дзевак маладзец* адабр. 'здатны да ўсяго, майстар ва ўсякай справе'; *яйцо з-пад курыцы дастаць (украсць)* 'быць спецыялістам вышэйшага класа'; *er wird seine Henne nicht bei Regenwetter verkaufen* 'ён разбіраецца ў гандлі' (літар.: ён не будзе прадаваць сваю курыцу-нясушку ў дажджлівае надвор'е); *wissen, wie der Haseläuft* разм. 'разбірацца ў справе; ведаць, як узяцца за справу' (літар.: ведаць, як беге заяц).

Нявопытнасць, неспрактыкаванасць у чым-н. перадаецца ў фразеалогіі праз вобразы маладых жывёл: *жаўтаротае птушаня* разм. неадабр. 'вельмі малады, нявопытны, наіўны чалавек'; *ein heuriger Hase* разм. фам. 'маленькае дзіця; нявопытны чалавек' (літар.: заяц сёлетняга роду); *ein junger Hund* груб. 'шчаня (малады, малавопытны чалавек)' (літар.: шчаня); *ein junger Dachs* разм. 'пра нявопытнага маладога чалавека (у прафесійных адносінах); ваен. жарг. малады нявопытны салдат, «салага» (літар.: малады барсук).

Малы аб'ём ведаў, некампетэнтнасць і няўменне разабрацца ў якой-небудзь справе адлюстроўваюць таксама фразеалагізмы з агульным значэннем 'зусім не разбірацца ў чым-н., нічога не разумець': *разумець, разбірацца як (што) свіння ў апельсінах* праст. 'зусім нічога не (разумець)'; *як свіння ў памідорах* асудж. 'зусім не (разбірацца ў чым-н.)'; *як (што) свіння ў пярынах* іран. 'ніколькі (не разумець)'; *разбірацца як свіння ў пастах* асудж. 'зусім нічога не (разбірацца ў чым-н.)'; *як свіння на бязменез усім 'не (разбірацца ў чым-н., разумець што-н.)'*; *знацца як свіння на саладзінах (на перцы, на пастах)*; *разумее як баран на бібліі (градусніку)*; *разумець, разбірацца як (што) баран у бібліі* праст. іран. 'зусім нічога не (разбірацца, разумець)'; *як баран у аптэцы* іран. 'пра чалавека, які нічога не разумее'; *soviel von etw. verstehen wie die Kuh vom Radfahren (wie die Kuh vom Sonntag, wie die Kuh vom Schachspielen)* разм. разм. жарт. 'зусім не разбірацца ў чым-н.; разбірацца ў чым-н. як свіння ў апельсінах' (літар.: *разумець, разбірацца ў чым-н. як карова ў яздзе на веласіпедзе (як карова ў нядзелі, як карова ў гульні ў шахматы)*); *von etw. soviel verstehen wie der Hahn vom Eierlegen* разм. разм. жарт. 'зусім не разбірацца ў чым-н.; разбірацца ў чым-н. як свіння ў апельсінах' (літар.: *разбірацца ў чым-н. як певень у нясенні як*); *wie ein Schwein ins Uhrwerk schauen (blicken, gucken, glotzen)*; *dasitzen (dastehen) wie ein Schwein vorm (vor dem Uhrwerk)* разм. 'нічога не разумець у тэхніцы і разгублена, бездапаможна, не маючы ніякага ўяўлення глядзець' (літар.: *глядець (заглядваць, уставіцца) як свіння ў гадзіннікавы механізм; сядзець (стаяць) як свіння перад гадзіннікавым механізмам*). Як відаць з прыкладаў, у аснове ФА дадзенай групы ляжыць вобраз жывёлы, не здольнай разабрацца ў неўласцівых ёй занятках і незвычайных для яе прадметах.

Праведзены аналіз паказаў, што вопытнасць/нявопытнасць чалавека перадаецца ў фауністычнай фразеалогіі беларускай і нямецкай моў, галоўным чынам, праз вобразы старых/маладых жывёл. Аднак, заавобразы, выкарыстаныя ў складзе ФА дзвюх моў, не супадаюць. У беларускай мове гэта *воўк, кот, птушка / птушаня, верабей*, а ў нямецкай – *ліс, заяц, алень, мядзведзь, барсук*. Значенне фразеалагізма дэтэрмінуецца больш атрыбутыўным кампанентам, чым заонімам.

Народная дасціпнасць стварыла яскравыя па сваёй вобразнасці фразеалагізмы, якія адлюстроўваюць адсутнасць разумовых здольнасцей, неабходных для пэўнай справы. Несумяшчальнымі бачацца баран і біблія (*разумее як баран на бібліі*) ці карова і шахматы (*soviel von etw. verstehen die Kuh vom Schachspielen*). У складзе фразеалагізмаў гэтай групы выкарыстоўваюцца назвы жывёл, якія ўспрымаюцца прымітыўнымі, някемлівымі – *баран і свіння ў беларускай мове, карова і свіння ў нямецкай* – што і ўплывае, на нашу думку, на фарміраванне значэння ФА.